

Bir kurander'in hikâyesi

Geçen gün yaman sıcaklar sırasında Akşam'da zayıf bünyeli bir arkadaş tarafından yazıldığını sonradan öğrendiğim bir fıkra okudum; tramvaylarda karşılıklı pencereler açık tutulduğu için kurander oluyormuş ve bu sıhate muzır imiş. Bu noktada eski meslektaşlarımın müsamahalarına sığınarak bir fikir söyleyeceğim; hata ediyorsam beni tashih lûtfunda bulsunlar. Kurander dediğimiz hava cereyanının havanın otuz dereceden ziyade sıcak olduğu ve tramvay pencereleri gibi geniş yerlerden girip çıktığı zamanlarda insanı hasta edeceğini zannetmiyorum. Onun için o nahif bünyeli arkadaşta da temin ederim ki eğer nezle olmuş ise başka sebepten olmuştur.

Zaten bin türlü koku, bin türlü baskı altında azap çeken tramvay yolcularını bir de sıcak içinde nafile yere bunaltmağa gazetesini bir kere daha vasıta etmemesini de kendisinden rica ederim. Hikâyenin günlük tarafı bu!

Şimdi 1905 senesine kadar geriye dönüyorum. Genç bir doktor ve İkdâm gazetesinde muharrir idim. İkinci defa olarak tahsil için Avrupa'ya kaçmağı (o vakit Türkler Avrupa'ya gidemez, ancak kaçarlardı) kurdum. Birinci defa Avrupadan dönerek tevkif olunduktan sonra mimli vaziyetimde beni gazetesinde çalıştırmak cesaretini gösteren merhum Ahmet Cevdet beye bu ikinci kaçış tasavvurundan bahsetmeğı bir nezaket borcu saydım ve söyledim. Beni teşvik etti ve hattâ haftada bir defa bir makale gönderirsem, bana ayda dört Fransız altını göndereceğini de vadetti, elini hürmetle, minnetle sıkıttım (o vakit erkekler arasında el öpmek şimdiki gibi pek moda değildi) ve tuhaf ve dedikodulu bir seyahatten sonra Zürih'e vardım. İlk işim İkdâm'a bir makale gönderip gelecek para ile — o vaktin tâbiri ile —

biraz tevsii refah etmek arzusunu tatmin etmek oldu; hemen kaleme sarıldım; haftalık bir Alman mecmuasında o günlerde okuduğum kurander lehinde bir makaleyi telleyip pulhyarak yazdım ve yolladım. Aradan birkaç hafta geçtiği halde, ne makale İkdâm'da çıktı, ne de yirmi frank postada. Sıkıla sıkıla gazete başmuharririnden sordum. Fakat Ahmet Cevdet bey bana uzun bir mektupla kendisi cevap verdi. Makalemi pek beğenmiş, (belki İsviçreden yazıldığı için; çünkü merhum İsviçreyi pek severdi) hemen dizilmiş ve sansüre gönderilmiş, fakat sansür çizmiş, yani neşrine müsaade etmemiş. Gazetede ki arkadaşlar merak ederek sebebini soruşturmışlar ve mahrem surette öğrenmişler ki o günlerde İkinci Abdülhamit nezleden muztaripmiş. İşte Sultanın nezlesi beni yirmi franktan, gazete sahibini de sevdiği bir makaleyi neşretmekten mahrum bırakmıştır. Sultan Hamidin nezlesi tabii geçti ve ondan sonra üç sene kadar burnundan, nezlesinden gazetelerde bahsettirmeden hüküm sürdü. Çünkü nezle iyi olabilirdi, fakat o büyük burnun büyük nezlesi sansürüm beynine intikal ettiği için, nezleden, kuranderden bahseden yazıları daima çıkarır olmuştur. Sonra bana da bir ürkeklik geldi; yazdım, okuyunca İstanbulda gazeteye geçmiyeceğini düşündüm, yolladım, çünkü serbes İsviçre muhittinin, hür İsviçre dağlarının hür havası de benim beynime dokunmuştu. Sansürün müsaade edeceği tarzda yazı yazamıyordum ve tabii Ahmet Cevdet beyin ayda seksen frangını da alamıyordum. Yaptığım şu oldu: Yemeklerin sayısını eksilttim, zayıfladım, fakat Zürih tepelerinden kopup gelen kurandere göğüs te verdiğim halde hasta olmadım.

A. ADNAN

